เศรษฐศาสตร์บัณฑิต อันพึงปรารถนา

วงราชการ รัฐวิสาหกิจ และวิสาหกิจเอกชน ขณะนี้ต้องการใช้นักเศรษฐศาสตร์ และถ้าไม่จำเป็นก็ไม่พิถีพิถันที่จะต้องให้ได้นักเศรษฐศาสตร์ที่ศึกษามาจากต่างประเทศ เศรษฐศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทยก็เป็นที่ปรารถนา ถ้ามีคุณภาพดีพอ

อย่างไรจึงจะเป็นเศรษฐศาสตร์บัณฑิตอันพึงปรารถนา ในฐานที่ผู้เขียนมีหน้าที่ในหน่วยราชการที่

พิมพ์ครั้งแรกใน *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ปีที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๖

ต้องการเศรษฐศาสตร์บัณฑิตอยู่ คงจะเป็นการสมควรที่จะเสนอความคิดเห็นไว้ ณ ที่นี้ จะถูกหรือผิดแล้วแต่จะวิพากษ์วิจารณ์กันต่อไป

ข้อแรกไม่จำเป็นจะต้องกล่าวอธิบาย เพียงแต่เอ่ยก็คงพอ เพราะไม่ใช่เป็นคุณสมบัติเฉพาะของนักเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ ต้องการหนุ่มและสาวที่มีสุจริตธรรม ไม่ทะเยอทะยานใคร่จะร่ำรวยรวดเร็วจนเกินไปนัก มีอุตสาหะมานะพากเพียร เอาใจใส่ในกิจการงานหน้าที่ และแสวงหาความรู้ความชำนาญต่อไปจากหน้าที่ที่กระทำ

คุณสมบัติในทางวิชาการนั้นเป็นเรื่องที่จะพรรณนาให้ละเอียดยิ่งขึ้นในบทความนี้

เศรษฐศาสตร์บัณฑิตไม่จำเป็นต้องรอบรู้หรือรู้อย่างลึกซึ้งในแขนงเศรษฐศาสตร์ทุกแขนงวิชา กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องรู้เรื่องเศรษฐ-ศาสตร์ให้หมด ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ผู้ใดอ้างว่าตนรอบรู้หมดทั้งทางการธนาคาร การเงิน การคลัง การค้าภายในภายนอกประเทศ การผลิต การพัฒนา ฯลฯ ผู้นั้นเป็นเทวดา ซึ่งพวกเราเกิดมานานแล้วยังไม่เคยพบเคยเห็น

แต่อีกนัยหนึ่ง เศรษฐศาสตร์บัณฑิตพึงมีวิชาทางทฤษฎีไว้เป็นเครื่องมือใช้ได้อย่างกว้าง ๆ เผื่อไว้ตามแต่โอกาสจะต้องใช้ ถ้าต้องเผชิญกับปัญหาแขนงใดหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่งก็ทำการศึกษาจับปัญหานั้นได้ แล้วนำเอาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มาวิเคราะห์วิจัยอนุโลมเข้ากับปัญหานั้น ๆ ฉะนั้นเศรษฐศาสตร์บัณฑิตจำเป็นที่จะต้องศึกษาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ มิใช่แต่จะเรียนแต่ว่าเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างใด (ซึ่งเราเรียกกันว่าเป็นเศรษฐศาสตร์ภาคพรรณนา หรือ descriptive) แต่ต้องเรียนรู้วิธีวิเคราะห์ (analytical) เพื่อแยกธาตุของปัญหา เพื่อสังเกตเห็นปัญหาได้ถ่องแท้ และเพื่อแสวงหาวิถีทางอันถูกต้องที่จะนำ

ไปสู่การขบปัญหาตามความต้องการ

ถ้านักเรียนเศรษฐศาสตร์เรียนแต่เพียงทฤษฎีลอย ๆ ไม่ได้เรียนให้ลึกซึ้งในบางแขนง ก็ไม่สมบูรณ์ เสมือนหนึ่งมีแต่เครื่องมือและรู้วิธีใช้ แต่ไม่เคยลองใช้ ฉะนั้นจำเป็นที่จะต้องเล่าเรียนฝึกฝนให้ลึกซึ้งอย่างที่เรียกกันว่า specialization ในแขนงใดแขนงหนึ่ง เฉพาะอย่างยิ่งในแขนงที่ตนตั้งใจจะถือเป็นอาชีพ เช่น เศรษฐกิจการคลัง เศรษฐกิจการธนาคาร เศรษฐกิจการขนส่ง เศรษฐกิจการค้า เศรษฐกิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เป็นต้น การเรียนและฝึกฝนอย่างลึกซึ้งในบางแขนงกับมีทฤษฎีเป็นหลักอยู่แล้วจะช่วยนักเศรษฐศาสตร์ได้ ๒ สถาน คือ ทำให้เชี่ยวชาญในแขนงที่ฝึกฝนอยู่นั้นดีขึ้น และเมื่อได้เคยขบพิจารณาปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาแล้ว ย่อมจะสามารถเพ่งเล็งปัญหาเรื่องอื่นได้ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น

ถ้าเราจะเรียนเป็นนักเศรษฐกิจ จะเรียนแต่เพียงเศรษฐศาสตร์ก็คงจะพอ แต่เราจะเรียนเป็นบัณฑิตเพื่อให้ได้ปริญญาเศรษฐศาสตรบัณฑิต วิสัยบัณฑิตย่อมต้องพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ในกรอบแห่งความเป็นจริง และความเป็นจริงแห่งสังคมศาสตร์นั้นย่อมสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ จะพิจารณาเศรษฐกิจโดด ๆ หาได้ไม่ ฉะนั้น วิชาอื่นที่จะต้องเรียนประกอบกับเศรษฐศาสตร์ย่อมมีอยู่หลายวิชาเพื่ออบรมฝึกฝนให้สมบูรณ์ ที่เห็นได้ชัดก็คือ วิชาสถิติ ปรัชญาสังคม ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ ระบบการปกครอง การบัญชี กฎหมายบางลักษณะ เป็นต้น

วิชาประกอบเหล่านี้ แต่ละวิชาก็มีคุณค่าเสริมเศรษฐศาสตร์ทั้งนั้น แม้แต่บางวิชาซึ่งมองเผิน ๆ คงจะไม่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์เท่าใดนัก เช่น ชีววิทยาและวิชาว่าด้วยกรรมพันธุ์ แต่ถ้าพิจารณาดูให้ลึกซึ้ง

แล้วจะเห็นได้ว่า นักเศรษฐศาสตร์ที่วิจัยปัญหาประชากรจะไม่เรียนวิชาดังกล่าวเสียบ้างย่อมไม่ได้

อย่างไรก็ตามข้อที่ไม่ควรลืมคือ ประเด็นที่เรากำลังพิจารณากันอยู่นี้เป็นประเด็นที่ว่าจะให้นักเศรษฐศาสตร์มีคุณสมบัติอย่างใดบ้าง ถ้าหากจะนำเอาวิชาต่าง ๆ ที่เป็นวิชาประกอบมาให้นักเรียนเศรษฐศาสตร์เรียนมากจนเกินไปนัก จะไม่ได้เศรษฐศาสตร์บัณฑิต จะกลายเป็นจับฉ่ายบัณฑิตอย่างที่มีปรากฏกันอยู่ ถ้าเป็นเช่นนี้ย่อมไม่ใช่เศรษฐศาสตร์บัณฑิตอันพึงปรารถนา อาจเหมาะสมแก่งานอื่น ๆ แต่ไม่เหมาะสมกับงานที่จะรับทำฐานนักเศรษฐศาสตร์ ฉะนั้น วิชาประกอบที่จะต้องเรียนในขั้นปริญญาตรีนั้นไม่ควรจะเกินปีละ ๑ หรือ ๒ วิชา และควรเลือกให้เหมาะกับสาขาเศรษฐศาสตร์ที่นักเรียนผู้หนึ่ง ๆ จะเรียนลึกซึ้ง เช่น นักเศรษฐศาสตร์การค้าก็ควรรู้กฎหมายพาณิชย์บ้าง รู้การบัญชีบ้าง เป็นต้น

วิชาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งวิชาเอกและวิชาประกอบ นักเรียนย่อมต้องใช้วิธีฝึกฝนด้วยตนเอง คือ ฟัง อ่าน คิด เขียน ถ้าฟังคำบรรยาย จดคำบรรยาย แล้วกรรมการออกข้อสอบตามคำบรรยาย จะเห็นว่าขาดการอ่านและการคิด ใช้ไม่ได้ ฉะนั้น เศรษฐศาสตร์บัณฑิตอันพึงปรารถนาควรจะฝึกตนให้อ่านหนังสือตำราได้อย่างกว้างขวาง และฝึกตนให้คิดริเริ่มตั้งปัญหาวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และอาจารย์จะช่วยเรื่องนี้ได้ดีด้วยการแนะหนังสือตำราอื่น ๆ นอกจากคำบรรยายของตนให้นักเรียนอ่าน กับออกข้อสอบนอกคำบรรยายเพื่อให้เฉลยปัญหาด้วยความคิดริเริ่มของนักเรียน

การอ่านอาจจะต้องอาศัยตำราต่างประเทศ แต่ก็ไม่จำเป็นเสมอไป เช่น ตำราการคลัง ตำราทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ เวลานี้มีเป็นภาษาไทย

มิใช่น้อย แต่อย่างไรก็ตามภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญ ไม่แต่เฉพาะในการอ่านตำราเท่านั้น การประกอบอาชีพทุกวันนี้ต้องใช้ภาษาต่างประเทศอยู่ ฉะนั้นอย่างไร ๆ ก็ต้องเรียนภาษาต่างประเทศด้วย

ถ้าเรามีชีวิตที่คาดว่าจะยืนยาวไปกว่าร้อยปี และมีทุนทรัพย์ทั้งทางส่วนตัวและประเทศชาติมากมาย พวกเราจะเรียนชั้นปริญญาตรีกันสักคนละห้าหกปี แล้วเรียนปริญญาชั้นสูงอีกสี่ห้าปี ก็คงจะไม่เสียหายนัก แต่แท้จริงส่วนมากเมื่ออายุถึง ๒๓ หรือ ๒๔ ขึ้นไปแล้วคงจะต้องหางานทำ (ไม่ต้องกล่าวถึงการมีคู่รักมีครอบครัวก็ยังได้) ฉะนั้นจึงเห็นว่าส่วนมากควรจะสำเร็จเป็นเศรษฐศาสตร์บัณฑิตอันพึงปรารถนากันไม่เกินอายุ ๒๔ ปี ยิ่งอายุน้อยใกล้ ๒๐ ปีเข้าไปก็ยิ่งดี

ถ้าการคำนวณดังกล่าวถูกต้อง นักเรียนเศรษฐศาสตร์ก็ไม่ควรจะชักช้าเสียเวลาไถลไปเรียนวิชาอื่นเสียนานนัก ทั้งวิชาเอกวิชาประกอบต้องเรียนโดยวิธีฟัง อ่าน คิด เขียนอย่างจริงจัง อย่างน้อย ๓ ปี ถ้าน้อยกว่านั้นสติปัญญาก็ยังฝึกฝนไม่พอที่จะทำให้เราเป็นนักวิชาการอันพึงปรารถนาได้ ฉะนั้นเพื่อให้ถูกหลักเศรษฐกิจ การสอนเศรษฐศาสตร์ชั้นบัณฑิตจึงควรมีหลักสูตรดังที่บรรยายมาข้างต้นคือ สรุปได้ว่าให้หนักไปทางเศรษฐศาสตร์ทั้งทฤษฎีและการประยุกต์ให้มีวิชาประกอบแต่น้อยพอควร ให้รู้ภาษาต่างประเทศ และอย่าให้ไถลไปเรียนเรื่องอื่นมากนัก

แต่ทั้งนี้ย่อมต้องมีข้อสมมติที่สำคัญอยู่อีกข้อหนึ่ง คือ เมื่อนักเรียนจะเข้าเรียนชั้นอุดมศึกษานี้จะต้องมีหลักวิชาดีพอสมควรมาจากชั้นมัธยมศึกษา อย่างไรจึงทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่จะเข้ามหาวิทยาลัยมีหลักวิชาได้ดีนั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนสนใจอย่างยิ่งแต่ไม่สามารถใช้เวลามาบรรยายในบทความนี้ เพียงแต่ขอสรุปข้อคิดไว้

สั้น ๆ ดังนี้

(ก) ควรคัดเลือกนักเรียนมัธยมตอนปลายที่สามารถเข้ามหาวิทยาลัยได้ให้มีจำนวนน้อยพอสมควร แล้วสอนเป็นพิเศษเพื่อเตรียมเข้ามหาวิทยาลัย (นอกนั้นควรสอนมากเหมือนกัน แต่ไม่เป็นพิเศษ เพราะจะตามไม่ทันและจะถ่วงผู้อื่นไม่ให้เจริญก้าวหน้า บางคนก็ควรจะฝึกในด้านอาชีวศึกษาให้ได้ดีจริง ๆ)

(ข) นักเรียนที่จะไปสู่มหาวิทยาลัยต้องสามารถเตรียมตัวฝึกฝนวิชาใกล้เคียงกับวิชาที่จะเลือกไปเรียนต่อ เช่น ถ้าจะไปเรียนเศรษฐศาสตร์ก็ต้องมีหลักทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ คณิตศาสตร์เป็นต้น แต่ไม่จำต้องเรียนฟิสิกส์หรือเคมีให้แตกฉานนัก

(ค) นักเรียนที่จะไปสู่มหาวิทยาลัยต้องฝึกฝนนิสัยการอ่านหนังสือ และฝึกฝนการคิดอ่านด้วยตนเอง

(ง) ระหว่างที่ยังมิได้มีการปรับปรุงระดับมัธยมศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการข้างต้นนี้ นักเรียนควรจะพึ่งตนเองให้มากกว่าปกติ สิ่งใดอ่อนอยู่ก็มุ่งแก้ไขด้วยการอ่านการศึกษานึกคิดเสียแต่ปีแรก ๆ ของอุดมศึกษา

ถ้ากระทำได้ดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเชื่อว่าเศรษฐศาสตร์บัณฑิตของเราจะเป็นที่พึงปรารถนาเป็นอย่างยิ่ง ถ้าความคิดเห็นข้างต้นเป็นที่ถูกต้อง ขออย่าได้โยนทิ้งฐาน "ดีแต่หลักการ ปฏิบัติไม่ได้" ต้องพยายามปฏิบัติให้ได้ ถ้าเห็นว่าหลักการดี แต่ถ้าความคิดเห็นข้างต้นผิดตกบกพร่องด้วยประการใด ก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะมีการทักท้วงวิจารณ์ตามวิสัยบัณฑิต

นักเรียนเศรษฐศาสตร์ไปเรียนอะไรมา ? ใช้อะไรได้ ?

๑. เศรษฐศาสตร์ เศรษฐกิจ และเศรษฐี

เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาเก่าแก่วิชาหนึ่ง น่าจะได้เกิดมีขึ้นเป็นหลักเรียนและปฏิบัติมาแต่ก่อนพุทธกาล ในทางฝรั่งตำราต่าง ๆ เขามักอ้างไปถึงนักปราชญ์ชาติกรีกที่ชื่ออริสโตเติล ผู้มีชีวิตอยู่ภายหลังพุทธกาลประมาณ ๒๐๐ ปี และชื่อวิชาเศรษฐกิจในภาษาฝรั่งก็ยังถือเนื่องมาจากตำราที่นักปราชญ์ผู้นี้ได้เขียนไว้ แต่มาถึงสมัยนี้เศรษฐศาสตร์ได้ตกทอดเจริญขึ้นอย่างผิดหูผิดตา

เขียนขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่นางเชย ประสาทเสรี และนางเซาะเซ็ง อึ้งภากรณ์ ลงพิมพ์ในหนังสือ "เทศาภิบาล" ฉบับวันสถาปนากระทรวงมหาดไทย ๑ เมษายน ๒๔๙๗

พิมพ์ใน *รัฐสภาสาร* ปีที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๐๙